

Потоцький Андрій Анатолійович
студент групи С-ЮД-613 (к)
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: начальник
відділу організації наукової роботи,
доктор філософських наук
Марченко О.В.*

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Стратегічна ідея освіти XXI століття спрямована на виховання людини гуманістичного типу, вільної та самодостатньої. Водночас виховний процес ускладнюється характерним для постіндустріального суспільства антикатарсисним фоном, що створюється численними неконтрольованими чинниками інформаційного, соціально-економічного, політичного, культурно-екологічного та інших напрямів. Тому особливої актуальності для сучасної педагогічної науки набуває покращення професійної підготовки безпосереднього учасника виховного процесу та його організатора – викладача, що має стати суб'єктом креативної соціальної позиції.

Формування гармонійної особистості педагога, його професійної майстерності у створенні гуманного, орієнтованого на особистість педагогічного середовища, цікавила видатних зарубіжних та вітчизняних філософів і педагогів різних часів: епохи Стародавнього Світу (Конфуцій, Сократ, Платон, Аристотель та ін.), періоду Середньовіччя та Відродження (Я. Коменський, Й. Песталоцці та ін.), Нового часу (В. Верховинець, Я. Корчак, В. Сухомлинський, К. Ушинський, та ін.).

Мета дослідження – розглянути освітні інновації в історико-філософській ретроспективі.

Для позначення тих кардинальних змін, які відбуваються сьогодні в освіті, досить часто вживається поняття *освітня парадигма* (від грец. *paradigma* – зразок, приклад) – одне з ключових понять сучасної філософії науки. Увів його в науку Томас Кун, американський філософ, автор книги «Структура наукових революцій» [2, с. 43]. Парадигма (за Т. Куном) – це визнані всіма наукові досягнення, які протягом певного часу задають модель постановки проблем та їх рішень науковому співтовариству. Прикладом парадигми є ньютонівська механіка, яка протягом багатьох років визначала бачення світу, становила основу механістичного світогляду, основу класичної парадигми науки. Світ поставав як жорстко пов'язаний причинно-наслідковими зв'язками. Зв'язок між причиною і наслідком розглядався як постійний і однозначний. Розвиток розглядався як поступальний, безальтер-

нативний, лінійний, передбачуваний. Зараз утверджується нова нелінійна модель розвитку світу. Основні ознаки цієї моделі: не лінійність, багатоваріантність шляхів розвитку, непередбачуваність, стохастичність розвитку. В основі цієї парадигми науки – синергетика, яка вивчає закони розвитку відкритих систем, що самоорганізуються. До числа таких систем відносяться соціальні системи. Людина – це сфера свободи, її поведінку не можна передбачити за законами механістичного детермінізму.

Для ефективної роботи будь-якої системи освіти потрібно розуміти два основні аспекти: а) бачення орієнтира у виховному впливі – якогось ідеального образу, на досягнення якого використовується весь потенціал системи освіти; б) знання та використання методів досягнення поставленої мети [4].

Наприкінці ХХ-ХХІ століть освіта зазнає певні глибокі зміни, що актуалізує появу нової галузі наукового знання – філософії освіти, яка покликана виробити *нові освітні методи, нові підходи, нову технологію процесу отримання знання* [3]. Незважаючи на розмаїття підходів у педагогічній і психологічній науці, моделей у практиці роботи вищих навчальних закладів, вже сьогодні викладачу, освітньому закладу чи навіть регіону слід вибрати власні орієнтири. Тут можна виділити чотири основних варіанти освітніх технологій:

1. Засновані на випереджувачому фіксованому інтелектуальному розвитку студента; реалізуються в системі розвиваючого навчання Д. Ельконіна – В. Давидова (теорія і методика змістовного узагальнення і дедуктивної логіки засвоєння), у системі Л. Занкова, у технологіях проблемного навчання, в евристичних моделях навчання тощо. Не дивлячись на значне поширення і позитивні результати, деякі із технологій викликають заперечення (якщо форсований розвиток інтелекту йде на шкоду образно-емоційному пізнанню світу).

2. Технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, психологічні тренінги, пов'язані з іменами Л. М. Толстого, К. Вентцеля, М. Монтесорі, С. Френе, Р. Штайнера. У сучасних варіантах, особливо в «школах вільного розвитку» також отримані обнадійливі, хоч і не гарантовані результати.

3. Технології пріоритетного розвитку практичного мислення, трудових умінь і навичок; послідовно втілюється в закладах початкової професійної освіти, де загальний інтелект і різноманітні здібності особистості прагнуть розвивати, залучаючи студентів до трудової діяльності, сприяють їх професійному самовизначенню.

4. Технології духовно-морального становлення особистості, екологічної чистоти підходу до природи студента, виховання в нього шляхетних чеснот на основі віри в його вроджену місію і різноманітні можливості. Найбільш послідовно і плідно цей варіант відображений в педагогічній системі В. Сухомлинського [3]: молода людина є явищем, носієм своєї місії й енергії духу. Пріоритетом є розвиток її духовного світу, виховання в ній прекрасномислення, добромислення, відповідальності за свої думки, прагнення, а не лише за вчинки. Пропагується інша система навчальних принципів і вчинків.

Педагогіка вважається вищою формою людського мислення, частиною загальнолюдської культури.

Позиція викладача, який орієнтується на студента як свідомого індивіда, визначається наступними установками: «освіта – сфера розвитку свободи особистості»; «свобода настає лише з пізнанням «я», коли долаються ті перешкоди, які свідомість буде для самозахисту»; «перегляд поглядів, переконань можливий лише в свідомому акті очищення свідомості» (П. Дракер). Педагог займає активну творчу позицію, самостійно опановує знання зі сфер суспільно-наукової ідеології, пізнання студента, способів педагогічного мислення, процедур конструювання педагогічних моделей та технологій, конкретних умов їх застосування.

Отже, взаємини «студент-викладач» ґрунтуються на сутності студентського життя, всього його розмаїття (Т. Маклаґлін), любові й миролубстві у спілкуванні, «відкиданні» авторитарності педагога (Я. Корчак); врахуванні інтересів соціальної групи і її зв'язків з усіма сферами суспільно-культурного життя; на лейтмотивові внутрішнього світу: «любити когось і щоб тебе любили» («бути в дружбі з усім зовнішнім світом»); особливостях студента як соціального індивіда, який прагне досягти самостійності думок, пошуків, діяльності (М. Вест) [4].

Отже, сьогодні у перспективах досліджень є вироблення цільових орієнтирів сучасної освіти – антропологічної установки як домінанти культури епохи постмодернізму.

-
1. Величко В. Інноваційні методи навчання у громадянській освіті / В. Величко, Д. Карпівіч, Є. Карпівіч, Л. Кирилюк. – 2-ге вид доп. Мн.: Медісонт, 2006. – 241с.
  2. Закович М. Про духовність і освіту / М. Закович // Людина і світ. – 2001. – Вересень. – С. 42–44.
  3. Сіднев Л. До питання про антропологічну сутність змісту освіти / Л. Сіднев, І. Аносов // Постметодика. – 2002. – №7–8.
  4. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. / З. І. Слєпкань. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.
  5. Марченко О.В. Філософія права : навчальний посібник / Марченко О.В. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – 2015.
  6. Марченко О.В. Філософські пріоритети осмислення права: методологічна рефлексія ключових понять / Науковий вісник ДДУВС. – № 1. – 2013.
  7. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. ; за ред. О. Г. Данильяна. – Х., 2009. – 208 с.